

עם ביאור
הפֿתֿר והפֿבֿור

זהר הקדוש

פרשת שופטים • מעלת הצדיקים הנפטרים

במאמר זה יבואר מעלת הצדיקים לאחר פטירתם. תחילה יבואר שאין חשש לאיסור 'ודורש אל המתים' כאשר מבקש מהם שיעתירו בעדו לפני הקב"ה, ויבאר הטעם על פי סוד שאין הצדיקים נחשבים מתים, וגם על פי עיקר הדין של האיסור. ואחר כך יבואר בפרטות מעלת נשמת הצדיק לאחר פטירתו שהיא יותר ממה שהוא בחייו. ואחר כך יבאר ענין גלות הספר תורה שהיתה בתעניות הגשמים, כי הגלות האחרונה היא לקברי הצדיקים, ואגב יבאר ענין דוד שהיה מרכבה לשכינה.

בקברי צדיקים אין חשש 'ודורש אל המתים'.

אמר ושאל **רבי ייסא** לרבי חזקיה, **בשעתא דאצטריך עלמא למטרא, אמאי אזלינן לגביהון דמתייא** - בשעה שהעולם נצרך למטר, למה אנו הולכים אצל המתים כדי שיקשו עלינו רחמים, **והא פתיב** - והרי כתוב (דברים יח יא) **'ודורש אל המתים'**, שאסור לשאול את מבוקשו מן המת, **ואסיר** - ואם כן אסור ללכת אל המתים כדי שיעוררו רחמים עלינו שירד הגשם. **אמר** ליה רבי חזקיה לרבי ייסא והשיב לו, **עד כעון לא חמיתא גדפא דצפרא דעון** - עד עתה לא ראית את הכנף של צפור העדן, שהיא בחינתו של רבי שמעון בר יוחאי, כי רבי ייסא לא היה בקי בסודות התורה, כי האיסור של **'ודורש אל המתים'** על פי סוד, הוא רק אם דורש **'אל המתים'** דייקא - דווקא, **דאינון חייבי עלמא דאינון מעמין** - שהם רשעי העולם שהם מאומות העולם, **דאשתכחו תדיר מתים** - שהם נמצאים תמיד כמתים, כי אפילו בחייהם הם בבחינת מתים. **אבל המתים של ישראל, ואינון זכאי קשוט** - והם צדיקי אמת, הרי **שלמה המלך קרא עליהו** - אמר עליהם את הפסוק **'ושבתי אני את המתים שפכר מתו'** (קהלת ד ב), והלשון 'שכבר מתו' משמע שהיו מתים בזמנא אחרא ולא **השתא** - בזמן אחר כשהיו בעולם הזה ולא עכשיו כשהם בעולם האמת. ומפרש, כי על הימים שהיו בעולם הזה נאמר **'שכבר מתו'**, כיון שלא חיו בו חיים נצחיים ואמיתיים של העולם העליון, אבל **והשתא אינון חיי** - ועכשיו שהם בעולם האמת הם חיים לנצח. נמצא, כי הצדיקים אינם נקראים 'מתים', אלא 'חיים' כיון שלאחר פטירתם הם זוכים לחיים נצחיים, ולא נכללו בכלל אזהרת הכתוב 'ודורש אל המתים', ומותר ללכת על קבריהם לבקש מהם שיעוררו רחמים על הגשמים.

ומבאר טעם נוסף להיתר התפילה אצל קברי צדיקים על פי שורש דין האיסור של 'ודורש אל המתים'.

ועוד טעם שאין חשש לאיסור 'ודורש אל המתים' כאשר מבקשים מנשמות הצדיקים המתים שיעתירו בעדינו. משום **דשאר עמין פד אתאן למתיהו** - ששאר אומות העולם כשהם באים אצל המתים שלהם, **אתיין בחרשין, לאתערא עליהו זיגין בישין** - הם באים עם כשפים, כדי לעורר

על המתים מיני טומאות רעות ובכך הם נשאלים מן המתים, והוא נאסר משום 'ודורש אל המתים'. מאידך, **וכד ישראל אתאן למתיהו** - וכאשר בני ישראל באים אצל המתים שלהם, **אתיין בכמה תשובה לקמי קודשא בריך הוא, בתבירו דלפא, בתעניתא לקבליה** - הרי הם באים לאחר ששבו הרבה בתשובה לפני הקדוש ברוך הוא, ובשברו

אמר רבי ייסא, בשעתא דאצטריך עלמא למטרא, אמאי אזלינן לגביהון דמתייא, והא פתיב (דברים יח יא) 'ודורש אל המתים', ואסיר. אמר ליה, עד כעון לא חמיתא גדפא דצפרא דעון, 'ודורש אל המתים', אל המתים דייקא, דאינון חייבי עלמא דאינון מעמין, דאשתכחו תדיר מתים. אבל ישראל, ואינון זכאי קשוט, שלמה קרא עליהו 'ושבתי אני את המתים שפכר מתו' (קהלת ד ב), בזמנא אחרא ולא השתא. 'שכבר מתו', והשתא אינון חיי.

ועוד, דשאר עמין פד אתאן למתיהו, אתיין בחרשין, לאתערא עליהו זיגין בישין, וכד ישראל אתאן למתיהו, אתיין בכמה תשובה לקמי קודשא בריך הוא, בתבירו דלפא, בתעניתא לקבליה. וכלא בגין דנשמתין קדישין יבעון רחמי לקמי קודשא בריך הוא עליהו. וקודשא בריך הוא חיים על עלמא בגיניהון.

ועל דא תנינן, צדיקא אף על גב דאתפטר מהאי עלמא, לא אסתלק ולא אתאביד מכלהו עלמין, דהא בבלהו עלמין אשתכח יתיר מחייו. דבחייו אשתכח בהאי עלמא בלחודו, ולבתר אשתכח בתלת עלמין, וזמין לגביהו. דבתיב (ש"ש א ג) 'עלמות, עלמות, עלמות', אל תקרי 'עלמות', אלא 'עולמות'. וזכא חולקהו - אשרי חלקם של הצדיקים.

תאנא, פתיב (שמואל א' כה כט) 'והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים'. 'והיתה נפש אדוני, נשמת אדוני' מבעי ליה. אלא כמה דאמרן, דזכא חולקהו דצדיקניא דכלא אתקשר דא ברא, נפש ברות, ורוח בנשמה, ונשמה

העליונות. ומקשה, למה נאמר **'והיתה נפש אדוני, והרי הנשמה היא זאת העולה למלכות, ואם כן 'נשמת אדוני' מבעי ליה** - היה צריך לכתוב. ומשיב, **אלא** הטעם שכתוב **'והיתה נפש אדוני'** הוא **כמה דאמרן, דזכא חולקהו דצדיקניא דכלא אתקשר דא ברא** - כמו שאמרנו שאשרי חלקם של הצדיקים שכל בחינות נפש רוח ונשמה מתקשרים זה בזה. ומפרש, **נפש השורה בקבר מתקשרת ברוח הנמצאת בגן עדן של מטה, ורוח שהנפש קשורה בה מתקשרת בנשמה המתענדת בגן עדן של מעלה, ונשמה הקשורה עם נפש**

על המתים מיני טומאות רעות ובכך הם נשאלים מן המתים, והוא נאסר משום 'ודורש אל המתים'. מאידך, **וכד ישראל אתאן למתיהו** - וכאשר בני ישראל באים אצל המתים שלהם, **אתיין בכמה תשובה לקמי קודשא בריך הוא, בתבירו דלפא, בתעניתא לקבליה** - הרי הם באים לאחר ששבו הרבה בתשובה לפני הקדוש ברוך הוא, ובשברו

הלב, וכשהם יושבים כנגדו בתענית. **וכלא בגין דנשמתין קדישין יבעון רחמי לקמי קודשא בריך הוא עליהו** - והכל כדי שהנשמות הקדושות יבקשו רחמים עליהם לפני הקדוש ברוך הוא. נמצא כי אין זה בכלל 'ודורש אל המתים'. ומסיים, **וקודשא בריך הוא חיים על עלמא בגיניהו** - והקדוש ברוך הוא חס על העולם בזכות נשמות הצדיקים, ולכן נעתר לבקשת הנשמות הקדושות

המעטירות בעד החיים. וחזר רבי חזקיה לפרש מה שאמר כי לטעם הראשון הצדיקים נקראים 'חיים' לאחר פטירתם, ויבאר בפרטות מעלת הצדיקים לאחר פטירתם. **ועל דא תנינן** - ועל זה שהתבאר לעיל שהצדיק נקרא 'חי' בעיקר לאחר פטירתו, שנינו כי **צדיקא אף על גב דאתפטר מהאי עלמא, לא אסתלק ולא אתאביד מכלהו עלמין** - הצדיק אף על גב שנפטר מן העולם הזה, לא הסתלק ולא נאבד מכל העולמות. **דהא בבלהו עלמין אשתכח יתיר מחייו** - שהרי בכל העולמות הוא נמצא יותר מבחייו. ומפרש, **דבחייו אשתכח בהאי עלמא בלחודו** - משום שבחייו היה נמצא בעולם הזה בלבד, **ולבתר אשתכח בתלת עלמין, וזמין לגביהו** - ולאחר פטירתו הוא נמצא בשלושה עולמות, והוא מזומן אליהם. כי הנפש שורה בקבר בעולם הזה, הרוח בגן עדן התחתון, והנשמה בגן עדן העליון. **דבתיב (ש"ש א ג) 'עלמות, עלמות, עלמות'**, אל תקרי 'עלמות', אלא 'עולמות', כי לאחר פטירתו נמצא בשלושה עולמות. ומסיים, **זכא חולקהו** - אשרי חלקם של הצדיקים.

לאחר שהתבאר כי הצדיק שורה בשלושה עולמות על ידי נפש רוח ונשמה, יבאר כי לפעמים עולה הנפש עד הנשמה.

תאנא - שנו, **פתיב (שמואל א' כה כט) 'והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים' את ה' אלקיך, והיינו כי הנשמות עולות להיות צרורות עם המלכות דאצילות הנקראת 'צורו החיים', כי אצלה צוררים כל החיים הנשפעים מן הספירות העליונות. ומקשה, למה נאמר **'והיתה נפש אדוני, והרי הנשמה היא זאת העולה למלכות, ואם כן 'נשמת אדוני' מבעי ליה** - היה צריך לכתוב. ומשיב, **אלא** הטעם שכתוב **'והיתה נפש אדוני'** הוא **כמה דאמרן, דזכא חולקהו דצדיקניא דכלא אתקשר דא ברא** - כמו שאמרנו שאשרי חלקם של הצדיקים שכל בחינות נפש רוח ונשמה מתקשרים זה בזה. ומפרש, **נפש השורה בקבר מתקשרת ברוח הנמצאת בגן עדן של מטה, ורוח שהנפש קשורה בה מתקשרת בנשמה המתענדת בגן עדן של מעלה, ונשמה הקשורה עם נפש****

אמר רבי יהודה, בני בכל מסתפו ולא קא עבדי אפילו מבי כנישתא לבי כנישתא - בני בכל היו יראים ולא היו מגלים ספר תורה אפילו מבית כנסת לבית כנסת אחר, מפני צער גלות ספר תורה, כל שכן האי - ההוצאה לבית הקברות שלא היו עושים כן, כי שם יש טעם נוסף שהיו חוששים שמא פסול הספר תורה אשר אז עלולים הנפטרים ליענש.

לאחר שעסקו בענין התעוררות רחמים על העולם, מסיים בשבח דורו של רבי שמעון שלא היו צריכים לעורר רחמים.

תניא, אמר להו רבי שמעון לחבראי - אמר להם רבי שמעון לחבראי, בינמאי לא יצטרכון בני עלמא להאי - בימי לא יצטרכו בני העולם לעורר רחמים על ידי טלטול הספר תורה בגלות, כיון שלא יהיו דינים בעולם כלל. אמר ליה רבי יוסי לרבי שמעון, צדיקאי מגינין על עלמא בתייהון, ובמיתתהון יותר מתייהון - צדיקים מגינים על העולם בתייהם, אבל לאחר מיתתם מגינים יותר מבתייהם. ומביא ראייה, הדין הוא דכתיב - זהו מה שכתוב כאשר הבטיח הקב"ה לחזקתו כאשר צר סנחריב מלך אשור על ירושלים (ישעיה לז לה) 'וגנותי על העיר הזאת להושיעה למעני ולמען דוד עבדי', ואילו בתייהי לא כתיב - ואילו בחייו לא כתוב כן על דוד.

כיון שדיבר מן הפסוק 'למעני ולמען דוד עבדי', יבאר בו רבי יהודה הטעם שהשווה הקב"ה כביכול את עצמו עם דוד.

אמר רבי יהודה ושאל, מאי שנא הכא דכתיב - מה שונה כאן שכתוב 'למעני ולמען דוד עבדי', וכי אפשר לומר דשקיל האי לגבי האי - ששקול דוד כנגד הקדוש ברוך הוא. ומשיב, אלא, בגין דדוד זכה לאתקשרא ברייתא קדישא דאבהתא - כיון שדוד שהוא בחינת מלכות זכה להתקשר במרכבה הקדושה של האבות שהם בחינת מידות חסד גבורה תפארת אשר בכך הם מרכבה להקב"ה שהוא בחינת מידות אלו, ובגין כך כלל חד - ומשום כך הכל אחד, כי על ידי שייחד דוד את המלכות עם המרכבה העליונה ונעשו אחד, נמצא כי מה שאמר הקב"ה 'למעני למען דוד עבדי' הכל עולה עליו, כי 'למעני' הוא בחינת המרכבה שהיא מידות חסד גבורה תפארת, 'למען דוד עבדי' הוא המרכבה על ידי דוד. המתאחדת עם המרכבה על ידי דוד. בריך הוא לעלם ולעלמי עלמאי - ברוך הקדוש ברוך הוא לעולם ולעולמי עולמים.

ורוח עולה ומתקשרת עם מלכות דאצילות, ובכך מתענדת בקודשא בריך הוא - עם הקדוש ברוך הוא שהוא באצילות. אשתכח - נמצא, ד'נפש צרורה בצרור החיים', שגם הנפש צרורה במלכות על ידי התקשרותה עם הנשמה.

לעיל (ע"א) מבואר כי כאשר העולם בצער היו הולכים עם הספר תורה אצל המתים כדי שיעוררו רחמים למעלה, ומבאר בפרטות ענין גלות הספר תורה שהיתה בתעניות שהיו מתענים על הגשמים.

אמר רבי אלעזר, האי דאמר חברייא - זה שאמרו החברים, בענין גלותא דספר תורה - גלות הספר תורה, שיש גלות עמו בתעניות הגשמים כדי לעורר את העם לתשובה, היינו אפילו מבי כנישתא לבי כנישתא אחרא - אפילו מבית כנסת לבית כנסת אחר חשובה גלות, וכל שכן כאשר מוסיפים גלות עם הספר תורה לבי רחוב - לרחוב העיר. ושואל רבי אלעזר, אמאי לבי רחוב - למה מוסיפים גלות עם הספר תורה לרחוב העיר. תשובה לזה אמר רבי יהודה, כי הטעם הוא כמה דאמרן - כמו שאמרנו, כי הוצאת הספר תורה לרחוב העיר בגין דיתעוררו עליה ויתבעו רחמי על עלמא - כדי שיתעוררו ברחמים על הספר תורה שהוצרך להתבזות כל כך להוסיף גלות עד לרחוב העיר, ובזה יתעוררו לבקש רחמים על העולם.

לאחר שביאר רבי יהודה כללות ענין גלות הספר תורה, מוסיף רבי אבא ומוזיח שגלות הספר תורה עד היציאה עמו לבית הקברות תהיה בהדרגה.

אמר רבי אבא, הנה, שכינתא פד אתגלייא, הכי נמי מאתר לאתר - גם כאשר גלתה השכינה, היתה הגלות בהדרגה ממקום למקום, עד דאמרנה - עד שהגיעה למקום האחרון שגלתה לשם ואמרה 'מי יתנני במדבר מלון אורחים' ונאצקה את עמי ואלקה מאתם' וגו' (ירמיה ט א), כי המקום האחרון שגלתה לשם היה המדבר. אף הכא - אף כאן צריך שלא יגלו את הספר תורה מיד לבית הקברות, אלא בקדמיתא מבי כנישתא לבי כנישתא - בתחילה גולה הספר תורה מבית כנסת לבית כנסת, לבתר לבי רחוב - אחר כך גולה לרחוב העיר, לבתר - ורק אחר כך גולה לבית הקברות הנרמז בפסוק 'במדבר מלון אורחים', כי שם לנים אלו שהיו אורחים בעולם הזה ועכשיו עלו לעולם האמת.

בקודשא בריך הוא. אשתכח ד'נפש צרורה בצרור החיים'.

אמר רבי אלעזר, האי דאמר חברייא, גלותא דספר תורה, אפילו מבי כנישתא לבי כנישתא אחרא אסור. וכל שכן לבי רחוב. אמאי לבי רחוב. אמר רבי יהודה, כמה דאמרן, בגין דיתעוררו עליה ויתבעו רחמי על עלמא.

אמר רבי אבא, שכינתא פד אתגלייא, הכי נמי מאתר לאתר, עד דאמרנה 'מי יתנני במדבר מלון אורחים' וגו' (ירמיה ט א). אף הכא, בקדמיתא מבי כנישתא לבי כנישתא, לבתר רחוב, לבתר 'במדבר מלון אורחים'. אמר רבי יהודה, בני בכל מסתפו ולא קא עבדי אפילו מבי כנישתא לבי כנישתא, כל שכן האי.

תניא, אמר להו רבי שמעון לחבראי, בינמאי לא יצטרכון בני עלמא להאי. אמר ליה רבי יוסי, צדיקאי מגינין על עלמא בתייהון, ובמיתתהון יותר מתייהון. הדין הוא דכתיב (ישעיה לז לה) 'וגנותי על העיר הזאת להושיעה למעני ולמען דוד עבדי', ואילו בתייהי לא כתיב.

אמר רבי יהודה מאי שנא הכא דכתיב 'למעני ולמען דוד עבדי', דשקיל האי לגבי האי. אלא, בגין דדוד זכה לאתקשרא ברייתא קדישא דאבהתא, ובגין כך כלל חד. בריך הוא לעלם ולעלמי עלמאי.

אחר כך גולה לרחוב העיר, לבתר - ורק אחר כך גולה לבית הקברות הנרמז בפסוק 'במדבר מלון אורחים', כי שם לנים אלו שהיו אורחים בעולם הזה ועכשיו עלו לעולם האמת.

נפשי צמאה לדעת כל רז סודך

יהי איך יתיר
א"י י"ד דבר אהרן
(הרב חיים שני)

זוהר הקדוש המבואר < עם פירוש "הכתר והכבוד" ביאור בשפה ברורה הפותח את לב הלומד, עם מקורות וביאורים על פי גדולי המפרשים

מחבר: הרב חיים שני

20-8806-0176 אירופה | (718) 437-0054